

I.

Zpráva o situaci v oblasti migrace ke dni 15. února 2017

Tento materiál byl vytvořen Ministerstvem vnitra v rámci plnění usnesení vlády ze dne 12. října 2015 č. 824, kterým se mění usnesení ze dne 29. července 2015 č. 621, o Strategii migrační politiky České republiky a Komunikační strategii České republiky k migraci. Členům vlády je zpráva předkládána každých 14 dní a poskytuje jim aktuální informace vztahující se k období uplynulému od předložení poslední zprávy.

1. Situace v České republice

Pokračující migrační vlna se i v první polovině února 2017 vyhýbá České republice, na jejímž území jsou ve spojitosti s migrační krizí zjišťováni pouze jedinci či malé skupiny migrantů.

V období od 1. do 15. února 2017 bylo v České republice evidováno celkem 47 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podali státní příslušníci **Ukrajiny**, konkrétně **17 žádostí**. Dalšími v pořadí byli žadatelé z **Ázerbájdžánu (6)**, **Arménie (3)**, **Gruzie (3)**, **Kazachstánu (3)**, **Kuby (3)** a **Vietnamu (3)**.

V rámci tranzitní nelegální migrace bylo od počátku posílených opatření vyhlášených dne 17. června 2015 do konce sledovaného období zjištěno **3 826 osob**. V období od 1. do 15. února 2017 byly zjištěny **4 případy tranzitní nelegální migrace**. Mezi zjištěné jedince patřili občané **Afghánistánu (1)**, **Pákistánu (1)**, **Sýrie (1)** a **Tuniska (1)**. Ke všem zjištěním došlo v Jihomoravském kraji. Ve sledovaném období nebyla mezi příchozími zjištěna žádná žena, ani žádné děti do 15 let. Cílem dvou zjištěných osob bylo Polsko a druhé dvě zjištěné osoby cestovaly do Francie.

V zařízeních pro zajištění cizinců pobývalo k 15. únoru 2017 celkem 80 osob. V ZZC Bělá Jezová bylo k tomuto datu zajištěno 13 osob, v ZZC Vyšší Lhoty 23 osob a v ZZC Balková 44 osob. Mezi hlavní zajištěné státní příslušnosti v českých ZZC momentálně patří **občané Ukrajiny (44)**, **Pákistánu (7)** a **Vietnamu (5)**. V současné době se v českých ZZC nachází 12 žen (ZZC Bělá Jezová).

2. Situace v Evropské unii

Řecko a vývoj na západobalkánské migrační trase

Od začátku roku do 15. února 2017 byl zaznamenán příchod celkem 1 936 osob (statistika UNHCR). Situaci na západobalkánské trase se díky jednotlivým opatřením přijatým v prvních měsících roku 2016 podařilo stabilizovat a z velké části tak zamezit nekontrolovanému pohybu migrantů podél této trasy dále do EU. Klíčovou úlohu sehrálo **společné prohlášení členů Evropské rady a tureckého premiéra z 18. března 2016**, ale také faktické omezení průchodnosti trasy (zejména díky uzavření hranice mezi Řeckem a Makedonií).

Prohlášení EU/Turecko se nadále těší obecné podpoře členských států a plní svůj ultimátní účel. Situaci v regionu však lze nadále považovat za potenciálně kritickou, zejména s přihlédnutím na několik křehkých faktorů jak samotné spolupráce s Tureckem, tak všeobecné situace v regionu.

Problematické a neefektivní nadále zůstává navracení osob z Egejských ostrovů – k 14. únoru 2017 bylo **navráceno pouhých 889 osob** (z toho pouze 159 Syřanů). Společné prohlášení přitom předpokládá, že EU z Turecka přesídlí jednoho Syřana za jednoho vráceného Syřana, který přicestoval nelegálně na Egejské ostrovy (k 14. únoru 2017 bylo **přesídleno do EU už celkem 3 229 syrských uprchlíků** - nejvíce do Německa (1 213) a Nizozemska (557)). Neefektivita tohoto mechanismu je způsobena především povinností vyplývající z evropského azylového *acquis* posoudit žádost o azyl všech osob, které o ni na řeckých ostrovech požádají. Žadatele tak nelze

vrátit zpět až do konečného vyřízení jejich žádosti (včetně odvolání). Drtivá většina osob vrácených do Turecka se tak rekrutuje z kategorie osob, které v Řecku o azyl nepožádaly, resp. z osob, které dobrovolně požádaly o návrat. Naopak majorita osob přibývajících na Egejské ostrovy o azyl požádala a není proto možné je proti jejich vůli vrátit až do konečného (druhoinstančního) rozhodnutí o jejich žádosti.

Z celkového příslibu 3 mld. EUR již Evropská komise v rámci **nástroje pro uprchlíky v Turecku** alokovala 2.2 mld. EUR pro období 2016-2017 (do současné doby bylo vyplaceno okolo 748 mil. EUR).

Uzavření západo-balkánské trasy, neefektivita navracení migrantů a pomalé provádění relokací **vytváří trvalý tlak na Řecko**, které na svém území hostí přes 62 000 migrantů (dle statistik IOM). Situace je kritická především na řeckých ostrovech, kde nejsou vytvořeny dostatečné ubytovací kapacity, což se, mimo jiné, negativně podepisuje především na bezpečnosti situaci v hotspotech. Několik členských států s ohledem na situaci dokonce dočasně zastavilo vysílání svých národních expertů do hotspotů ze strachu o jejich bezpečnost. **K 14. únoru 2017 pobývalo na ostrovech 14 625 osob při kapacitě pouhých 8 900 míst.** Řecká strana se celkovou situací snaží řešit prostřednictvím přijetí nejrůznějších opatření, vč. nové legislativy, avšak tato snaha se stále potřebně nepromítá v praxi. Krizovou situaci na ostrovech ještě více zhoršují zimní měsíce, kdy vyplývá najevo celková nepřipravenost Řecka situaci řešit. Evropská komise jako řešení navrhuje především urychlení zpracování žádostí o azyl a navýšení počtu odvolacích komisí, které by byly schopny efektivněji přijímat rozhodnutí a pomohly tak plynulé implementaci návratů dle schématu 1:1.

V důsledku uzavření řecko-makedonské hranice a prohlášení EU-Turecko došlo též **ke zvýšenému migračnímu tlaku na hranici Turecka s Bulharskem**, kterému již pod hlavičkou Frontex/EBCG byla poskytnuta pomoc při dohledu nad státními hranicemi. Další alternativní trasy pro migraci přes Albánii jsou (zejména díky špatné přístupnosti) využívány spíše sporadicky.

Itálie a vývoj na centrální středomořské trase

Zatímco rok 2016 se na východní středomořské trase nesl v duchu mohutného poklesu příchodů, **situaci na centrální středomořské trase** (s Itálií jako vstupním bodem) se vyřešit stále nepodařilo. Trasa tak zůstává nadále velice aktivní, kdy čísla za první měsíc a půl roku 2017 jsou o zhruba 54 % vyšší než za stejné období roku 2016 – **celkově byl k 15. únoru zaznamenán příchod 9 419 osob** (statistika UNHCR). Smíšené migrační toky jsou na této trase složeny jinak než v případě východo-středomořské trasy - drtivá většina příchozích nemá nárok na udělení mezinárodní ochrany v EU.¹ Jedním z hlavních důvodů zvýšené míry zneužívání této trasy k nelegální migraci do EU jsou patrně posílené námořní operace (*search and rescue*) nevládních organizací u severoafrického pobřeží, které motivují převaděče vysílat na moře více migrantů, protože existuje záruka jejich záchrany a převozu na evropskou pevninu. Motivací též zůstává **neschopnost EU a jejich členských států vracet do zemí původu (nebo tranzitu) nelegální migranty.** Žádost o azyl tak nelegálním migrantům slouží, ať už do EU vstoupí s jakoukoliv motivací, k (přínejmenším dočasně) legalizaci jejich pobytu na území EU/Schengenu. Ve svém sdělení „Akční plán EU v oblasti navracení“ ze září 2015 EK konstatovala, že podíl realizovaných návratů nelegálních migrantů z EU do třetích zemí činí pouhých 40%, v případě afrických zemí pak méně než 30%.

¹ Hlavní národnosti představují občané Nigérie, Eritrey, Guiney, Pobřeží Slonoviny a Gambie.

S ohledem na vytíženost trasy se pozornost postupně stáčí ke snahám řešit situaci v tranzitních severoafrických státech. To se týká zejména Libye, odkud bylo v roce 2016 uskutečněno přes 90 % všech vyplutí směrem do Itálie. Italský premiér Gentolini na počátku února podepsal se svým libyjským protějškem Sarrádem **memorandum o porozumění v oblasti boje proti nelegální migraci, obchodování s lidmi a převaděčství**, kde se obě strany zavázaly k posílení spolupráce při kontrole námořních hranic. **3. února 2017 se ve Vallettě uskutečnil neformální summit předsedů vlád členských států EU**, jehož hlavním tématem se staly vnější aspekty migrace. Evropská komise při této příležitosti představila společné sdělení „*Migrace na trase přes centrální Středomoří. Řízení toků, záchrana životů.*“, kde navrhla několik opatření ke stabilizaci situace na této trase. Komise identifikuje jako klíčové především posílení kapacit libyjské pobřežní stráže, což by mělo vést ke snížení počtu vyplutí a zároveň přispět k záchraně životů (prostřednictvím operace EUNAVFOR Sophia, programu Seahorse, apod.). K prosazení udržitelného řešení dále předpokládá posílení boje proti převaděčům, realizaci misí a projektů na podporu zlepšení řízení migračních toků přes jižní hranici Libye, posílení systému ochrany osob nacházejících se v Libyi (včetně přesídlování uprchlíků do EU a asistenci při navracení migrantů bez nároku na udělení mezinárodní ochrany zpět do země původu) a v neposlední řadě investice do prohloubení spolupráce s partnery v regionu – Egypt, Tunisko a Alžírsko – aby došlo k prevenci možného přesunu migračních toků do jedné z těchto sousedních zemí.

Jednotlivá dílčí opatření k řešení situace v centrálním Středomoří vycházející z Evropského programu pro migraci (květen 2015) podpořeného Vallettským summitem k migraci (listopad 2015) jsou prosazována též prostřednictvím tzv. **Partnerského rámce se třetími zeměmi** (červen 2016), který předpokládá posílenou spolupráci s relevantními třetími zeměmi, kdy právě otázka migrace je vymezena jako ústřední téma dialogu. Evropská služba pro vnější činnost ve spolupráci s Komisí a za přispění členských států v současné době vyjednává tzv. kompakty se čtyřmi klíčovými zeměmi původu migrace (Nigérie, Mali, Senegal, Etiopie) a jednou zemí transitu (Niger). Dosavadní výsledky snažení jsou průběžně hodnoceny Evropskou komisí, která ve své poslední prosincové zprávě ocenila zejména fakt, že migrační kompakty s třetími zeměmi již nabývají konkrétních kontur (postupně se daří prosazovat dobrovolné návraty, zemím se podařilo zatknout několik pašeráků a zabavit jejich vozidla, došlo k poklesu migračních toků, apod.). Dosažené výsledky se však liší země od země, kdy nejpozitivněji se snažení odrazila ve vztahu k Nigeru, avšak např. v případě Etiopie jsou konkrétní pozitivní dopady velice těžko identifikovatelné. Tato forma spolupráce má širokou podporu napříč EU, což dokládá prosincový summit Evropské rady, kde vrcholní představitelé členských států uvítali dosažené výsledky a vyzvali k pokračování snažení v této oblasti. Implementace partnerství by se mohla v roce 2017 rozšířit i na další klíčové země (např. Egypt) – Evropská komise se v tuto chvíli snaží identifikovat nástroje, prostřednictvím kterých by jednotlivé akce mohly být financovány.

Snahy o reformu společného systému/Legislativní návrhy

S cílem **reformovat** (dle Evropské komise aktuálně nefunkční) **společný evropský azylový systém** (SEAS) vydala Komise dne 4. května 2016 návrhy novely dublinského nařízení, nařízení k databázi EURODAC a návrh nařízení posilujícího mandát Evropského podpůrného azylového úřadu (EASO). Následně v červenci Komise představila, tzv. druhý azylový balíček, kde mj. navrhla legislativu ustavující společný

rámec EU pro přesídlování a představila tři legislativní návrhy, které mají posílit integraci azylových pravidel. Komise navrhla nahradit směrnici o azylovém řízení a kvalifikační směrnici nařízeními. Dále hodlá provést revizi směrnice o podmínkách přijímání žadatelů o azyl. Všechny legislativní návrhy jsou v této době diskutovány na pracovních skupinách Rady.

Návrh revize **obsahuje pro řadu ČS problematické aspekty, mj. mechanismy, které předpokládají povinné přerozdělování migrantů.** Ve snaze najít konsensus napříč členskými státy na podobě nového systému již SK PRES představilo návrh na vytvoření tzv. flexibilní solidarity, která je nyní dále rozpracovávána MT PRES. Názorový rozkol však stále přetrvává. Kontroverzi také vyvolávají **návrhy na posílení kompetencí EU na úkor členských států.**

Součástí reformovaného systému mají být také opatření týkající se ochrany vnějších hranic EU. Schválený nový mandát **Evropské pohraniční a pobřežní stráže (European Border and Coast Guard - EBCG)**, který se postupně daří implementovat v praxi (vytvoření týmu rychlého nasazení složeného z 1500 osob, operabilita návratových týmů, apod.), by měl dále doplnit v současné době projednávaný **systém vstupu a výstupu, systém EU pro cestovní informace a povolení (ETIAS)** a v prosinci představený návrh reformy **Schengenského informačního systému (SIS)**. Důležitým aspektem ochrany vnějších hranic by se též měla stát revize **Schengenského hraničního kodexu (SBC)**, u které bylo v prosinci 2016 na jednání COREPER II schváleno finální kompromisní znění.

Setkání na nejvyšší úrovni

Dne 3. února 2017 se ve Vallettě uskutečnil neformální summit Evropské rady za účasti české delegace vedené premiérem Bohuslavem Sobotkou. Hlavním tématem setkání se staly vnější aspekty migrace a řešení otázek spojených s trasou přes centrální Středomoří. Lídři EU28 označili za klíčový prvek udržitelné migrační politiky ochranu vnější hranice a zastavení nelegálních migračních toků směřujících do EU. Vyslovili se pro pokračování prohlášení EU a Turecka a bližšího zaměření se na spolupráci se zeměmi severní a subsaharské Afriky, zejména Libye. Výsledkem jednání se stalo Maltské prohlášení, ve kterém hlavy států představily jednotlivá vodítka pro další práci a načrtly prioritní akce ve vztahu k Libyi: posílení podpory libyjské národní pobřežní stráže (operace SOPHIA, projekt středomořské sítě Seahorse); vytvoření dalšího úsilí na rozbití operačního modelu převaděčů; podpora místních komunit v Libyi; pomoc při snižování tlaku, jemuž jsou vystaveny libyjské pozemní hranice; prohloubení dialogu a spolupráce v oblasti migrace se všemi sousedními zeměmi; atd. Pro naplnění těchto priorit by měly být uvolněny dostatečné finanční prostředky. K prosazování stanovených cílů by se mělo přistoupit co možná nejrychleji.

Kontroly na vnitřních schengenských hranicích

Dále trvá dočasné znovuzavedení kontrol na některých úsecích vnitřních schengenských hranic: do 15. července 2017 ve Francii – vyhlášen stav nouze; dále také ve Švédsku, Dánsku, Německu, Rakousku a přidruženém Norsku na základě článku 29 Schengenského hraničního kodexu podle rozhodnutí Rady ze 7. února 2017. Rada na doporučení Komise již po několikáté přijala navržené prodloužení na provádění kontrol, tentokrát až do 11. května 2017.

3. Relokace a přesídlování

3.1. Přesídlování – aktuální informace

Jedním z opatření přijatých v rámci společné dohody EU a Turecka pro řešení migrační krize je také přesídlovací mechanismus syrských uprchlíků z Turecka do EU, a to především princip 1:1 (za každého Syřana, který bude vrácen do Turecka z řeckých ostrovů, bude jiný Syřan přesídlen z Turecka do EU). K přesídlování využijí členské státy primárně své dosud nesplněné závazky, jež učinily 20. července 2015 (aktuálně zbývá přesídlit do EU na základě tohoto schématu cca 9 000 uprchlíků, pro ČR je to 348 osob), případně nevyužitou relokační kvótu – 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob). V rámci plnění závazků spjatých s dohodou EU – Turecko obdržela Česká republika spisy s daty o 94 syrských uprchlících v Turecku. V současné chvíli jsou prováděny důkladné bezpečnostní prověrky předložených spisů.

3.2. Relokace v rámci dočasných opatření ve prospěch Itálie a Řecka

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. **K 12. únoru 2017 bylo celkově relokováno 12 047 osob z Řecka a Itálie. Z Řecka** bylo ke dni 12. ledna 2017 relokováno celkem **8 847 osob**. V období od 30. 1. do 12. 2. 2017 došlo k relokaci 568 osob, z toho 211 do Německa, 127 do Norska, 63 do Francie, 50 do Švýcarska, 39 do Irska, 37 do Portugalska, 32 do Belgie a 9 do Estonska. **Z Itálie** bylo ke dni 12. února 2017 relokováno celkem **3 200 osob**. V období od 30. 1. - 12. 2. 2017 došlo k relokaci 288 osob, a to 245 do Německa a 43 do Nizozemska.

3.3. Implementace konceptu hotspots v Itálii a Řecku a plány na posílení azylových systémů těchto zemí

Podle dostupných informací jsou v Itálii oficiálně funkční 4 hotspoty (Lampedusa, Pozzallo, Trapani a Taranto). Řecko v současnosti disponuje 5 funkčními hotspoty (Chios, Lesbos, Leros, Samos a Kos).

V souvislosti s prohlášením EU – TR se významně změnila úloha hotspotů v Řecku – ty nyní slouží jako zajišťovací uzavřená centra, ze kterých by měli být všichni migranti vráceni zpět do Turecka (požádají-li o azyl, bude s nimi nejdříve vedeno azylové řízení). Délka řízení o mezinárodní ochraně dosahuje řádu měsíců, zatímco doba detence je zákonem stanovena na 25 dnů od vstupu na řecké území. Po uplynutí této doby je cizincům povolen pohyb mimo hotspot. Po dobu probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně však není (až na stanovené výjimky) povoleno opustit území ostrova, navzdory tomu byla zaznamenána nelegální činnost v této souvislosti. Příliv migrantů/uprchlíků na řecké ostrovy zůstává od vydání prohlášení EU-Turecko nízký, denní průměr zůstává nižší než 100 osob.

V zimních měsících rovněž došlo ke snížení počtu cizinců vstupujících do EU přes Itálii, avšak migrační trasa zůstává nadále velmi frekventovaná. Mnoho migrantů, kteří do Itálie připlouvají, však **nespadá do relokačního schématu Unie** (relevantní osoby pro relokační program v Itálii jsou převážně eritrejské národnosti, výjimečně syrské, zatímco dle údajů za rok 2017 mezi příchozími převažuje národnost Guinea, Pobřeží slonoviny, Senegal, Nigérie a Gambie).

V souvislosti s fungováním hotspotů v Itálii a Řecku, relokacemi a implementací prohlášení EU-Turecko bylo nominováno celkem 61 českých expertů a bylo realizováno 56 vyslání za účelem podpory aktivit EASO. **Česká republika je aktuálně šestou nejaktivnější zemí z hlediska vysílání expertů do služeb agentury EASO působící v hotspotech v Itálii a v Řecku. V případě Itálie byla Česká republika na konci roku 2016 dokonce na prvním místě v počtu vyslaných expertů a třetím místě s ohledem na délku působení.² Aktuálně působí na žádost EASO 3 experti Ministerstva vnitra v Řecku a 2 experti v Itálii.**

4. Integrace a komunikace

4.1. Nový Státní integrační program (SIP)

Existence Státního integračního programu (SIP) pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016 má právní oporu v § 68 až 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Ministerstvo vnitra dne 16. 1. 2017 předložilo vládě nové Usnesení o změně usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2015 č. 954, o státním integračním programu pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících. Vláda schválila Usnesení č. 36 ze dne 16. ledna 2017. Ministerstvo vnitra zajistí funkci generálního poskytovatele integračních služeb v roce 2017 a v letech následujících. V roce 2017 poskytne integrační služby Správa uprchlických zařízení ministerstva (SUZ). Ihned po schválení usnesení začala SUZ připravovat výběrová řízení na své koordinátory SIP a na subdodavatele integračních služeb v jednotlivých krajích.

V roce 2016 vstoupilo do SIP 510 oprávněných osob, mezi nimiž byli nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny, Sýrie, Iráku a Kuby. Přešlý generální poskytovatel integračních služeb - Charita ČR - do konce roku 2016 neuzavřela individuální integrační plán (IP) s celkem 130 oprávněnými osobami. SUZ dokončí přípravu IP s těmito oprávněnými osobami. Od 1. 1. 2017 dále podalo žádost do SIP 11 osob s udělenou mezinárodní ochranou.

4.2. Analýza nálad veřejnosti a komunikační aktivity

V souvislosti s aktuální migrační situací probíhá pravidelné informování ve všech oblastech souvisejících s problematikou migrace. Informační aktivity jsou cíleně zaměřeny na mediální výstupy – TV, rozhlas, noviny, časopisy, propagační materiály.

² Za období 15. 09. 2015 –31. 12. 2016.